

gyógyítani lehet vele a skorbutot, vagyis a hexuronsav nem más, mint C-vitamin, végleges nevén aszkorbinsav.

Szent-Györgyit már 1934-ben is jelölték a Nobel-díjra, amit végül 1937-ben kapott meg. Klebelsberg addigra meghalt, már Hóman Bálint volt a kultuszminiszter. Szent-Györgyi Szegeden értesült, hogy megkapta a Nobel-díjat. Átment a Fogadalmi templomba, ahol a miniszter nyugodott, és letérdelt a sírnál, noha nem volt hívő ember. Köszönetet mondott Klebelsbergnek, amiért hazahívta.

A Nobel-díj meghozta a szakmai elismerést és a világhírnevet. A Magyar Tudományos Akadémia 1938-ban rendes tagjai sorába választotta – 1935-től levelező tagja volt –, majd a szegedi egyetem rektora lett, ahol az izommozgás biokémiájával kezdett foglalkozni. Szakmai berkekben általános az a vélemény, hogy Szent-Györgyi ezen a területen is a Nobel-díjjal értékelt munkájával egyenértékű eredményeket ért el.

A második világháború is beleszült az életébe. Szent-Györgyi Albertet – kitűnő angol kapcsolataira építve – a Kállay-kormány Isztambulba küldte. A titkos diplomáciai küldetés célja Magyarország háborúból való kiugrásának az előkészítése volt. A tárgyalásokat lefolytatta, a kiugrási kísérlet mégis meghiúsult, a németek viszont tudomást szereztek Szent-Györgyi útjáról. Az 1944. március 19-i német megszálláskor kénytelen volt illegálisba vonulni. Hitler személyesen adott parancsot az elfogatására, és a Gestapo mindent elkövetett a kézre kerítése érdekében.

Rögtön a háború befejezése után elkezdte az Akadémia újjászervezését, de állandóan a konzervatívok ellenállásával találta szemben magát. Ezért egy új Természettudományi Akadémiát szervezett és indított el. Később a két akadémiát a kormány összevonta, és Szent-Györgyit kérték fel az elnöki feladatok ellátására, de ő maga helyett Kodály Zoltánt javasolta.

1946 után a kommunisták egyre durvábban léptek fel a velük nem szimpatizálók ellen. A kor jelszava: aki nincs velünk, az ellenünk van. Szent-Györgyi 1947-ben éppen Svájcban pihent, amikor megtudta, hogy jó barátját, Zilahy Lajos író Magyarországon bebörtönözték. Ekkor határozta el, hogy nem tér haza, hanem kivándorol az Egyesült Államokba, és ott folytatja a kutatá-

sait. Példáját hamarosan sokan követték a tudományos és a művészetvilág kiválóságai közül.

Amerikába érkezve a National Institute of Health tudományos munkatársa lett. Nemsokára létrehozták számára a Woods Hole-i Marine Biological Laboratoryban az Institute Muscle Research részleget. Itt a Szegeden elkezdett kutatásait folytatta.

Tudósi tekintélyét is bevetette, amikor a vietnami háború ellen emelte fel a szavát, nagyon is bírálva az amerikai kormányt. Az *Őrültké majom* címmel kiadott könyve – amiben az emberiség túlélési esélyeiről gondolkodik – napjainkig a legjelentősebb háborúellenes írások egyike. Az 1970-es és 1980-as években tagja volt annak a bizottságnak, amelyik Magyarországra visszajuttatta a Szent Koronát.

Élete utolsó két évtizedét a rákkutatásnak szentelte. Bár a rákos sejtek kialakulásáról kialakított feltevését a biológusok többsége értetlenül fogadta, töretlen alkotókedve és vitalitása élete utolsó percéig megmaradt. Kilencvenhárom éves korában hunyt el 1986. október 22-én, magas vérnyomás okozta veseelégtelenségben. Woods Hole-ban, az Atlanti-óceán partján lévő házának kertjében van eltemetve.

IRODALOM

US National Library of Medicine. The Albert Szent-Györgyi Papers.

Nagy Ida: Tízből csak egy. (Beszélgetés Czeizel Endrével.) Magyar Krónika, (2015) 2, 25.

Marx György: Marslakók érkezése. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2000.

Ralph Moss: Free Radical Albert Szent-Györgyi and the Battle over Vitamin C. Paragon House Publishers, 1968.

Nagy Ferenc: Szent-Györgyi Albert és a magyar Nobel-díjasok. MTE SZ, Budapest, 1993.

Nagy Ferenc: Szent-Györgyi Albert. In: Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig. Better Kiadó – MTE SZ – OMIKK, Budapest, 1997.

Bödök Zsigmond: Nobel-díjas magyarok. Nap Kiadó, Dunaszerdahely, 2003.

Ralph Moss: Szent-Györgyi Albert. Typotex Kiadó, Budapest, 2012.

Czeizel Endre: Családfa. Kossuth Kiadó, Budapest, 1992.

Czeizel Endre: Tudósok, gének, dilemmák. Galenus Kiadó, Budapest, 2002. 65.

Nagy Ferenc: Magyar származású Nobel-díjas tudósok. MTE SZ, Budapest, 1995.

Palló Gábor: A magyar Nobel-díjasok. Fizikai Szemle (1989) 113-120.

Beck Mihály: A Díj és magyarok. Természet Világa (1995) 531.

Nagy Ferenc: Hass, alkoss, gyarapíts. A GENIUS '96 üzenete. Better Kiadó, Budapest, 1996.

Szent-Györgyi: The Crazy Ape. Philosophical Library, New York, 1970.

Klein György: A tudomány körül. Gondolat Kiadó, Budapest, 1994.

VEGY-ÉSZTÁBOR – 2016

16. alkalommal rendezett a várpalotai MMKM Vegyészeti Múzeuma országos kémiatábor általános és középiskolás diákok számára „VEGY-ÉSZTÁBOR” névvel.

A táborat a múzeummal közösen létrehozó és gondozó pedagógus távozása miatt kissé átszerveztük úgy, hogy a „standard programelemeket” megtartottuk. Élvezve a támogató vállalatok, magánszemélyek és a veszprémi Pannon Egyetem töretlen bizalmát, folytattuk a táboroztatást, mert a bennünket felkereső gyermekek érdeklődése azt igazolja, hogy van igény erre. Táborunk igyekszik a természettudományokkal szívesen foglalkozó fiatalok érdeklődését kielégíteni, pályorientációjukat segíteni, ötletekkel, lehetőségekkel megtámogatni. Idén is három olyan gyermek volt a 18 fős létszámban, aki már második alkalommal választotta szürideje tartalmas eltöltésére a tábor programkínálatát. A szervezésben, lebonyolításban hasznos – mindkét fél számára előnyös – segítséget kaptunk a Pannon Egyetem Környezetmérnöki Intézetétől.

A tábor iránt érdeklődők körében – a korábbi táborok eredményeinek hatására – idén is túljelentkezés volt. Ezért jövőre a múzeumot és a tábor lebonyolítását támogató alapítvánnyal egyetértésben tervezzük a

résztevői létszám megnövelését. A táborzárást követően érkezett pozitív visszajelzések megerősítették ismét azt a hitünket, hogy a kijelölt irány, a megvalósítás helyes, és a gyermekek számára közvetített értékek iránt van érdeklődés. Ezért úgy érezzük, hogy folytatnunk kell továbbra is múzeumpedagógiai tevékenységünk legkiemelkedőbb elemének az életben tartását és újabb tartalmakkal való feltöltését!

Vargáné Nyári Katalin